

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра загального землеробства

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК

**Методичні рекомендації до проведення практичних робіт
для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Агрономія»
спеціальності 201 «Агрономія»**

Кропивницький – 2022

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра загального землеробства

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК

**Методичні рекомендації до проведення практичних робіт
для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Агрономія»
спеціальності 201 «Агрономія»**

Затверджено
на засіданні кафедри
загального землеробства
Протокол № 11 від 01.06.2022 року

Кропивницький – 2022

Методичні рекомендації до проведення практичних робіт з інформаційно-консультаційного забезпечення АПК для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» / Т. П. Шепілова. – Кропивницький : ЦНТУ, 2022. – 60 с.

Укладач: Т. П. Шепілова, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Рецензент: Г. А. Кулик, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» денної та заочної форми навчання. Спрямовані на розвиток практичних навичок і знань з інформаційно-консультаційного забезпечення АПК.

Методичні рекомендації будуть використані, як для аудиторної роботи під керівництвом викладача, так і для самостійної роботи студентів.

© ЦНТУ, 2022 рік

© Т.П. Шепілова., 2022 рік

ЗМІСТ

Вступ	
Практична робота № 1	
Інтернет-ресурси в консультаційній діяльності.....	
Практична робота № 2	
Аналіз і використання інформації в консультаційній діяльності агропромислового сектору	
Практична робота № 3	
Застосування SWOT-аналізу для визначення проблем і напрямів консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам....	
Практична робота № 4	
Особливості застосування методики «часткових бюджетів».....	
Практична робота № 5	
Організація та проведення семінарів.....	
Практична робота № 6	
Аналіз зовнішнього середовища методом PEST-аналізу.....	
Практична робота № 7	
Програми інформаційно-консультаційного обслуговування.....	
Додатки	
Список літератури	

ВСТУП

Для ефективного розвитку аграрного виробництва потрібна високоефективна система землеробства. У свою чергу, створення такої системи на цей час навряд чи можливо без впровадження високоефективних технологій збору і обробки інформації із сільськогосподарських показників.

Як показує світовий досвід, ІТ технології можуть надати істотну допомогу при вирішенні чисельних завдань, пов'язаних із плануванням, прогнозом, аналізом і моделюванням сільськогосподарських процесів.

Система інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників та населення набуває все більшого значення. Реалізуючи інноваційну, наукову, освітню і соціальну функції, поєднуючи науку, освіту і агропромислове виробництво, вона сприяє розвитку дорадчої діяльності в Україні, виступає каталізатором науково-технічного прогресу в сільському господарстві, сприяє розповсюдженню нових знань і є необхідною в сучасних соціально-економічних умовах.

Важливою складовою організації системи інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників в Україні є базова підготовка кадрів для агроконсалтингових служб у вищих навчальних закладах аграрної освіти та підвищення кваліфікації працівників дорадницьких служб.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про інформаційні технології в агрономії, роз'яснення основних понять з консультаційної (дорадницької) діяльності в аграрному секторі, а також для неперервного, самостійного підвищення рівня своєї професійної кваліфікації на основі сучасних освітніх та інформаційних технологій.

Практична робота № 1.

Інтернет-ресурси в консультаційній діяльності

Мета роботи: ознайомитись з основними інтернет-ресурсами, що використовуються в дорадчій діяльності. Навчитись аналізувати отриману інформацію і створювати презентації для сільськогосподарських товаровиробників.

Теоретичні відомості.

Особлива увага в дорадництві приділяється питанням диверсифікації сільськогосподарського виробництва, що дає можливість відійти від вирощування лише зернових культур і сприяє розвитку середнього і малого аграрного бізнесу. Найбільш важливим методом дорадчої діяльності в цьому напрямку, особливо з практичної точки зору, є демонстраційні покази форм і методів роботи суб'єктів господарювання і сільського населення та забезпечення їх інформаційними матеріалами. Тут важливо зауважити, що демонструються не тільки позитивні результати, а й негативні.

Важливим етапом дорадницької роботи є пошук, накопичення і аналіз інформації. В епоху глобалізації з цим завданням допомагає впоратись розгалужена комп'ютерна мережа Інтернет.

Для агропромислового сектору України найбільш необхідними є ресурси, що наведено в табл. 1.1.

Використання Internet-ресурсів дозволяє:

- визначити пріоритетні напрямки розвитку агропромислового сектору України й Світу;
- зібрати і проаналізувати інформацію щодо виробництва сільськогосподарської продукції (рослинництво, тваринництво, переробка) у Світі, в Україні в цілому та по регіонам;
- спрогнозувати напрямки подальшої діяльності як для окремого регіону України, так і для окремого господарства;

- розробити рекомендації щодо поліпшення техніко-економічної ситуації аграрного сектору та інше.

Таблиця 1.1.

Internet-ресурси для інформаційно-консультаційного забезпечення АПК

Адреса ресурсу	Назва ресурсу
<i>1. Державні Інтернет ресурси в АПК:</i>	
www.minagro.gov.ua	Міністерство аграрної політики та продовольства України
www.ukrstat.gov.ua	Державна служба статистики України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Урядовий портал
<i>2. Бази даних та бази знань:</i>	
www.agroua.net	Портал "Аграрний сектор України"
www.agromage.com	Сільськогосподарський портал"АГРО МАГ"
<i>3. Міжнародні проекти:</i>	
https://farming.org.ua	Проект аграрного консалтингу
<i>4. Асоціації в дорадництві:</i>	
www.dorada.org.ua	Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб
<i>5. Консалтингові організації (фірми):</i>	
www.greentour.com.ua	Зелений туризм
www.agrosoyuz.ua	Корпорація"Агро-Союз"
www.agroperspectiva.com	журнал "Агро-Перспектива"
https://propozitsiya.com/ua/wwwukragroportalcom-shlyah-do-uspihu	Журнал «Пропозиція»
<i>6. Пошукові сайти:</i>	
www.meta-ukraine.com	Сайт "Мета Україна"
https://agroportal.ua/	Сайт "Украгропортал"
www.shukalka.com.ua	Сайт "Шукалка"
www.google.com.ua	Сайт "Гугл"

Алгоритм пошуку, накопичення та аналізу інформації щодо виробництва сільськогосподарської продукції. Пошук перспективного напрямку діяльності сільськогосподарського підприємства слід розпочинати з ресурсу **Міністерства аграрної політики та продовольства України** (рис. 1.1). Це головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування та забезпечення реалізації державної аграрної політики, політики у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави.

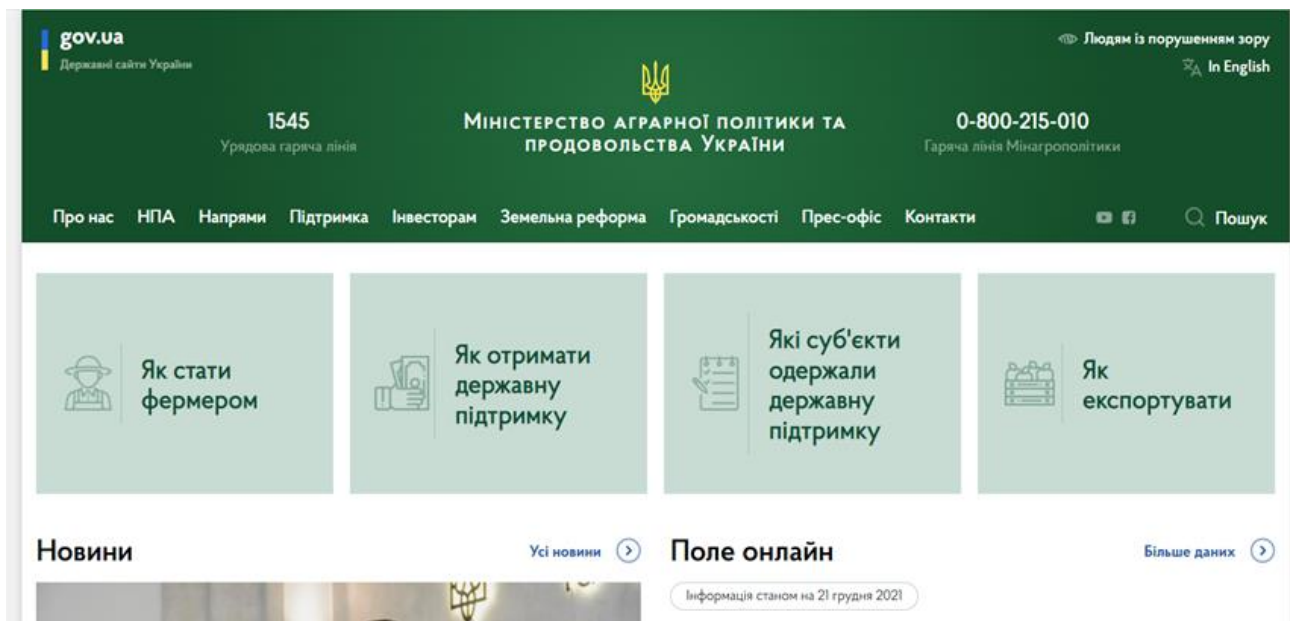

Рисунок 1.1. Загальний вигляд офіційної веб-сторінки Міністерства аграрної політики та продовольства України

На офіційному сайті міністерства представлена наступна інформація:

- a) **Нормативно-правові акти:**
  - Проекти нормативно-правових актів;
  - Прийняті нормативно-правові акти;
- b) **Напрями:**
  - Рослинництво;
  - Тваринництво;
  - Меліорація;
  - Фермерство і кооперація;
  - Сільський розвиток;
  - Аграрна наука та освіта;
  - Фінансова політика;

- Технічна політика;
- Технічне регулювання;
- Міжнародне співробітництво;
- с) Підтримка:
  - Тваринництво;
  - Підтримка фермерства;
  - Компенсація с-г техніки;
  - Садівництво;
  - Рослинництво;
  - Агросстрахування;
  - Меліорація;
- d) Земельна реформа:
  - Довідкові матеріали про Земельну реформу;
  - Огляд стану земельних відносин в Україні;
  - Інформаційні матеріали про земельну реформу;
- e) Громадськості:
  - Особистий прийом громадян;
  - Повідом про корупцію;
  - Звернення громадян;
  - Публічна інформація
- f) Прес-офіс:
  - Новини;
  - Публікації;
  - Події.

З метою пошуку інформації про стан і перспективний розвиток сільськогосподарського виробництва безпосередньо по регіонах необхідно скористатись наступними ресурсами:

- ❖ <http://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/uk/> – Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації;
- ❖ www.vin.gov.ua/web/upravlinnya/web_upr_apk.nsf – Вінницька обласна державна адміністрація;
- ❖ <https://adm.dp.gov.ua/> – Дніпропетровська обласна державна адміністрація;

Веб-ресурс **Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації** (рис. 1.2) дозволяє отримати наступну інформацію:

- I. Про департамент
  - Положення

- Керівництво
  - Структура департаменту
  - Плани роботи
  - Звернення громадян
  - Кадри
- II. Напрямки:
- Рослинництво
  - Тваринництво
  - Харчова та переробна промисловість
  - Економіка та аграрний ринок
  - Розвиток сільських територій
  - Фінанси, зовнішньоекономічна та виставкова діяльність
  - Програми розвитку АПК
  - Земельні відносини та використання водних об'єктів
- III. Публічна інформація:
- Доступ для публічної інформації
  - Новини
  - Очищення влади
  - Адміністративні послуги
  - Державна регуляторна політика
  - Впровадження реформ
  - Державні закупівлі

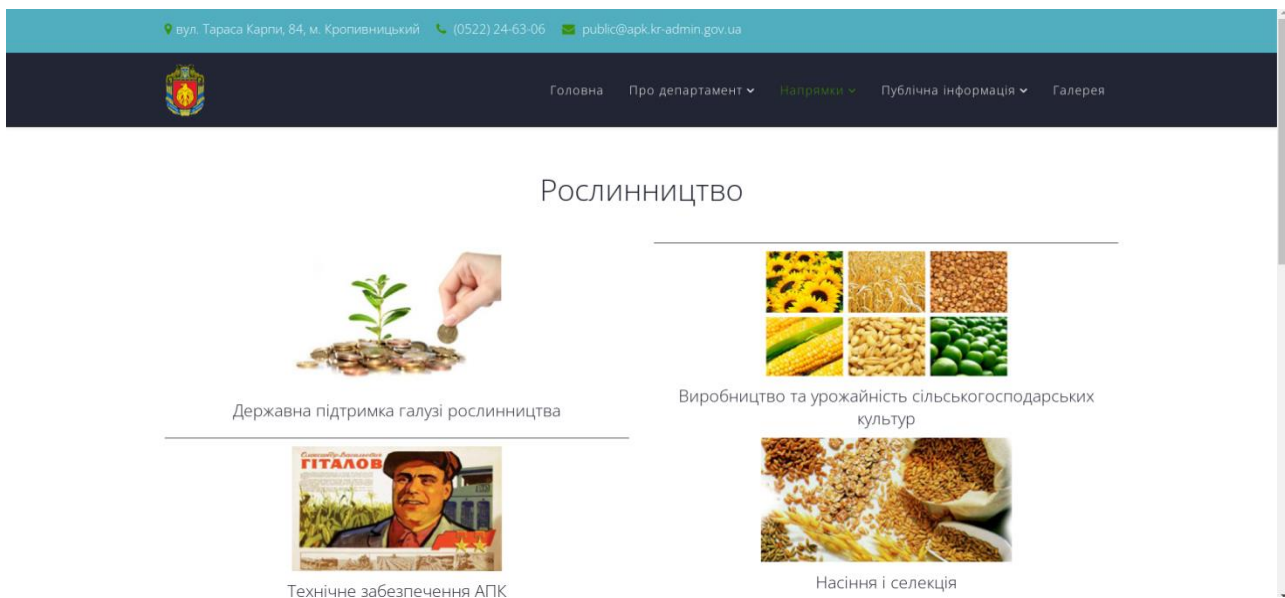

Рисунок 1.2. Загальний вигляд офіційної веб-сторінки Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації

В цілому по Україні проводиться статистична обробка даних по виробництву сільськогосподарської продукції, які можна знайти на сайті Державної служби статистики України (рис. 1.3) :

1 – Демографічна та соціальна статистика :

- ✓ Населення та міграція
- ✓ Ринок праці
- ✓ Освіта
- ✓ Охорона здоров'я
- ✓ Доходи та умови життя
- ✓ Соціальний захист
- ✓ Населені пункти та житло
- ✓ Правосуддя та злочинність

Рисунок 1.3. Загальний вигляд веб-сторінки економічна статистика Сільське, лісове та рибне господарство

2 - Економічна статистика:

- ✓ Макроекономічна статистика
- ✓ Національні рахунки
- ✓ Діяльність підприємств
- ✓ Послуги
- ✓ Внутрішня торгівля
- ✓ Капітальні інвестиції
- ✓ Основні засоби
- ✓ Сільське, лісове та рибне господарство
- ✓ Енергетика
- ✓ Промисловість
- ✓ Будівництво
- ✓ Транспорт
- ✓ Туризм

- ✓ Державні фінанси
- ✓ Зовнішньоекономічна діяльність
- ✓ Ціни
- ✓ Наука, технології та інновації
- ✓ Навколишнє природне середовище
- ✓ Інформаційне суспільство

3 - Багатогалузева статистична інформація:

- ✓ Комплексна статистика
- ✓ Регіональна статистика
- ✓ Цілі сталого розвитку
- ✓ Жінки та чоловіки

Іншу інформацію щодо прогресивного напрямку господарювання, використання в своїй діяльності (у господарстві) науково-обґрунтованих технологій виробництва продукції, інноваційні форми організації праці, заощадження енергоресурсів і т.д. необхідно шукати на сайтах відповідних департаментів, наукових установ, університетів, асоціацій, виробників сільськогосподарської техніки, інвестиційних компаній і інші.

Портал "Аграрний сектор України" є основою загальнонаціональної дистанційної інформаційно-дорадчої системи в галузях сільськогосподарського виробництва та у сфері аграрної науки і освіти.

Портал розвивають вчені та спеціалісти Національного університету біоресурсів і природокористування України, науково-дослідних інститутів Академії аграрних наук України та інших установ і організацій.

Метою створення порталу є розробка універсального та всебічного інформаційного ресурсу для задоволення потреб у аграрній інформації довідкового, технічного, технологічного, економічного, маркетингового та іншого напрямку сільськогосподарських товаровиробників, комерційних структур, дорадчих служб, науковців, викладачів, студентів та широкого загалу користувачів.

Сайт має наступну структуру:

- Рослинництво
- Тваринництво та ветеринарія

- Технічне забезпечення
- Переробка та якість продукції
- Новини
- Статистика
- Ціни
- Економіка
- Правове забезпечення
- Аграрна освіта і наука
- Дорадництво
- Корисна інформація

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб.

Метою діяльності Асоціації є сприяння покращенню добробуту сільського населення та розвитку сільської місцевості через підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок товаровиробників, задоволення та захист соціальних, економічних, фахових та інших спільних інтересів членів Асоціації.

Основними завданнями Асоціації є:

- Сприяння провадженню освітньої діяльності для сільського населення та товаровиробників із питань менеджменту, маркетингу, права, екології, застосування сучасних технологій та з інших питань.
- Сприяння поширенню та впровадженню сучасних досягнень науки, техніки і технологій.
- Сприяння професійній підготовці дорадників та експертів дорадників шляхом організації навчання.
- Внесення у встановленому порядку пропозицій щодо розробки та вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють дорадчу діяльність в Україні.
- Сприяння розвитку зовнішніх зв'язків членів Асоціації з міжнародними організаціями та партнерами.

- Сприяння прибутковій діяльності сільськогосподарських підприємств та підвищенню рівня життя сільського населення через активне навчання, запровадження сучасних досягнень науки, техніки і технологій.

Структура сайту:

- про асоціацію
- дорадчі служби України
- наша діяльність
- на допомогу дораднику
- новини
- анонси
- проекти та співпраця

Ланка «дорадчі служби України» містить:

1. Реєстр сільськогосподарських дорадчих служб України
2. Реєстр дорадників та експертів-дорадників України

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями;
2. Увійшовши до мережі Інтернет, ознайомитись з основними ресурсами, які представлені в табл. 1.1;
3. Оформити звіт.

Оформлення звіту:

За допомогою програми PowerPoint пакету прикладних програм Microsoft Office розробити презентацію, в якій проаналізувати виробництво і збут заданої сільськогосподарської культури (за останні 5 років) за таким планом:

- ⇒ площа вирощування в Україні та світі;
- ⇒ значення і продукція яку виготовляють;
- ⇒ врожайність в Україні та світі;
- ⇒ валовий збір;

- ⇒ об'єм експорту (імпорту);
- ⇒ ціна внутрішня;
- ⇒ ціна світова;
- ⇒ висновок про перспективність виробництва заданої культури.

Практична робота № 2.

Аналіз і використання інформації в консультаційній діяльності агропромислового сектору

Мета роботи: засвоїти навички пошуку, накопичення і аналізу інформації з виробництва сільськогосподарської продукції.

Теоретичні відомості.

Відродити сільське господарство та забезпечити його стабільний прибутковий розвиток можливо на основі підвищення рівня знань, практичних навичок та активних методів навчання, забезпечення найновішою інтегрованою інформацією з різних сфер буття, індивідуальних практичних порад, демонстраційних показів, формування нового типу економічного мислення, нової ринкової мотивації та поведінки. Питаннями відродження і стабільного розвитку аграрного сектору шляхом надання кваліфікованих консультативних порад займаються дорадчі служби.

Для ефективної діяльності дорадчих служб особлива увага приділяється створенню регіональних баз даних науково-технічної і ринкової інформації. Ці бази являють собою довідково-інформаційний фонд, що містить науково-технічну і ринкову інформацію:

- перспективну (прогнозну),
- поточну (оперативну),
- ретроспективну (архівну).

Інформація, що входить до складу довідково-інформаційного фонду повинна відповідати таким вимогам користувачів:

- своєчасно оновлюватись (актуалізуватись);
- забезпечувати легкий доступ до інформації, що міститься в ньому;
- бути засобом для оперативного розповсюдження інформації і, в першу чергу, ринкової;
- включати інформаційні ресурси загального призначення: законодавчу, нормативно-правову та іншу інформацію загального користування.

Сільськогосподарське дорадництво є професійною діяльністю, що регулюється органами виконавчої влади з питань аграрної політики, а сільськогосподарські дорадники (експерти-дорадники) здійснюють свою професійну діяльність тільки при наявності кваліфікаційного свідоцтва державного зразка.

Реальне практичне значення системи інформаційно-консультативного обслуговування полягає не лише у наданні дорадчих послуг сільгоспвиробникам, а й в організації потоків у системі агропромислового виробництва.

Інфраструктура системи розповсюдження сільськогосподарських знань і інформації Україні наведена в таблиці. 2.1.

Інформаційно-консультативна (дорадча) діяльність пов'язана із забезпеченням товаровиробника інформацією, підвищенням рівня його знань, сприянням вірному вибору рішень та ефективному веденню виробництва.

На сьогодні існує потреба у забезпеченні фермерів необхідною інформацією, підвищення рівня знань, вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення господарства.

Кіровоградська облдержадміністрація співпрацює з суб'єктами сільськогосподарської дорадчої діяльності в області. На сьогодні в Кіровоградській області дорадчі послуги надаються громадською організацією "Сільськогосподарська дорадча служба "Аграрна наука" та окремими дорадниками чи експертами-дорадниками з питань рослинництва,

тваринництва, економіки, менеджменту, маркетингу, механізації, розвитку сільських територій, бухгалтерського обліку та оподаткування.

Таблиця 2.1.

Інфраструктура системи розповсюдження сільськогосподарських знань і інформації України

Рівні організації	Складові Національної системи розповсюдження сільськогосподарських знань і інформації		
	державна	громадська	Науково-освітня і підприємницька
Загальнодержавний	Мінагрополітики: Управління координації діяльності дорадчих служб	Координаційна Рада з сільськогосподарського дорадництва. Неурядові професійні громадські організації с.-г. спрямування.	Національний сільськогосподарський інформаційно-консультаційний центр. Галузеві науково-методичні, навчально-наукові, інформаційні центри аграрної науки та освіти
Регіональний (міжобласний, обласний, районний)	Головне управління сільського господарства і продовольства облдержадміністрації: - відділ організації інформаційно-консультативного обслуговування АПВ; - інформаційно-аналітичний відділ.	Наглядові громадські ради з сільськогосподарського дорадництва. Неурядові професійні громадські організації с.-г. спрямування. Реєстри (активи) експертів-консультантів з питань ведення агровиробництва.	Регіональні інформаційно-консультаційні центри вищих навчальних закладів аграрної освіти, науково-дослідних установ аграрної науки. Консалтингові фірми, підрозділи кооперативних, інтегрованих об'єднань, інших ринкових формувань.
Місцевий районний, (селищний)	Районна державна адміністрація. Районна с.-г. дорадча служба. Спеціалісти аграрного консалтингу сільських (селищних) рад.	Консультаційні і освітні гуртки, пункти, школи	консультаційні відділи коледжів, технікумів. Консалтингові фірми, інформаційні підрозділи агропромислових формувань.

Мета дорадчої діяльності – навчити людей творчо мислити, проводити ефективний аналіз економічного середовища, вміти приймати самостійні рішення.

Способи надання дорадчих послуг:

- 1) консультування фермерів безпосередньо на фермі чи на полі, телефоном, чи з допомогою інших засобів комунікації;
- 2) організація та проведення семінарів;
- 3) підготовка та проведення демонстраційних показів, переваг або недоліків певних технологій, сортів, засобів захисту рослин, порід тварин;
- 4) поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки;

Всі способи надання дорадчих послуг ґрунтуються виключно на замовленнях районних державних адміністрацій області, сільських рад, сільськогосподарських товаровиробників.

Особлива увага в дорадництві приділяється питанням розвитку середнього і малого аграрного бізнесу. Проведення демонстраційних показів, де необхідно зазначити, як позитивні, так і негативні сторони. Забезпечення аграріїв інформаційними матеріалами в достатній кількості. До показів часто залучаються самі власники ферм, а дорадники організують підготовку семінарів.

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями.
2. Знайти на офіційному сайті Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації <http://apk.kr-admin.gov.ua> інформацію про:
  - ✓ Виробництво с.-г. продукції
  - ✓ Мін. добрива і засоби захисту рослин
  - ✓ Насіння і селекція
  - ✓ Структура посівних площ.
3. Оформити звіт.

Оформлення звіту:

- Проаналізувати об'єми виробництва найбільш поширених культур (озима пшениця, ярий ячмінь, кукурудза, соя, соняшник).
- На основі отриманих даних, користуючись програмою Excel побудувати графік виробництва сільськогосподарських культур за останні 10 років і лінію тренда (поліноміальну з прогнозом на рік вперед).
- Користуючись отриманими даними виробництва вказаної культури зробити прогноз на 1 рік.

Практична робота № 3.

Застосування SWOT-аналізу для визначення проблем і напрямів консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам

Мета роботи: засвоїти методику діагностики проблем фермерського господарства з використанням методики Swot-аналізу.

Теоретичні відомості.

SWOT-аналіз застосовується для діагностики діяльності сільськогосподарських підприємств. Його результати використовуються в подальшому для напрацювання заходів з поліпшення ситуації.

Це аналіз сильних і слабких сторін об'єкта дослідження (підприємства, людини, проекту тощо).

Абревіатура SWOT означає:

- Strengths - сильні сторони;
- Weaknesses - слабкі сторони;
- Opportunities - можливості;
- Threats - перешкоди.

Виявлення сильних і слабких сторін базується на дослідженні стану фірми. До сильних сторін виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства відноситься:

- родючі землі,
- освоєна технологія,
- висока забезпеченість технікою,
- продуктивні породи тварин,
- наявність переробних підприємств.

До слабких сторін, якщо це відповідає дійсності, відноситься:

- зношеність техніки,
- нестача матеріальних ресурсів,
- незадовільна трудова дисципліна.

Можливості і загрози в діяльності організації визначаються, виходячи з зовнішнього середовища і факторів його впливу на підприємство. На ці фактори організація не може впливати, але може їх використовувати для поліпшення своєї діяльності.

До можливостей підприємства належать:

- розміщення поблизу курортної зони (хороші перспективи ринку збуту),
- високі ціни і попит на поросят,
- наявність державних програм підтримки діяльності.

Загрози підприємству, або перешкоди його ефективній діяльності можуть залежати від клімату, погоди, конкуренції, корупції, високих відсотків ставок кредитів,

SWOT-аналіз базується на таблиці, що має чотири чарунки (табл. 3.1).

SWOT-аналізу для визначення проблем і напрямів консультаційної допомоги.

Фактори, що впливають на діяльність підприємства	Позитивні	Негативні
Внутрішні, що залежать від діяльності підприємства (на що ми можемо впливати)	2. Сильні сторони	3. Слабкі сторони
Зовнішні, що не залежать від діяльності підприємства (на що ми не можемо впливати)	1. Можливості	4. Перешкоди (загрози)

Наступним кроком у проведенні SWOT-аналізу є напрацювання заходів, які, виходячи із аналізу можливостей, сильних і слабких сторін, перешкод і загроз, можна було б здійснити для поліпшення діяльності. У цьому разі необхідно дати відповіді на запитання:

1. Чому можливості підприємства не використовуються повною мірою?
2. Як зробити слабкі сторони сильними?
3. Чи можна ще поліпшити сильні сторони?
4. Чи можна усунути загрози?

Добре продумані відповіді і будуть основою для більш детального аналізу можливостей їх реалізації, очікуваних результатів, необхідних ресурсів та складання плану заходів.

Очевидні переваги SWOT-аналізу – його простота, логічність, зручність сприйняття.

Приклад SWOT-аналізу на основі даних по агрофірмі "Таврія" (табл. 3.2, 3.3).

Аналіз сильних і слабких сторін по агрофірмі "Таврія".

2. Сильні сторони	<ul style="list-style-type: none"> – місцезнаходження - недалеко від міст, тобто ринків збуту овочів і фруктів, молока, м'яса; – великі площі, низинні землі (біля лиману), що дозволяє диверсифікувати виробництво; – оснащеність технікою; – достатній ринок робочої сили.
3. Слабкі сторони	<ul style="list-style-type: none"> – неоптимальна структура виробництва (тільки рослинництво) – техніка застаріла як фізично, так і морально; – немає комбайна; – робоча сила некваліфікована; – земля потребує зрошення; – немає переробки; – старі технології; – немає договорів на реалізацію.
1. Можливості	<ul style="list-style-type: none"> – розвивати овочівництво, тваринництво, садівництво через близькість до міст; – контакти з інститутом зрошення; – можливість запровадити садівництво і овочівництво.
4. Перешкоди (загрози)	<ul style="list-style-type: none"> – низькі ціни на с.-г. продукцію; – проблеми з кредитами (великі відсотки 30 %);

При проведенні SWOT-аналізу потрібно дати відповіді на наступні запитання.

Відповіді на запитання

1. Чому можливості підприємства не використовуються в повній мірі?	Тому що потрібно диверсифікувати виробництво в напрямі розвитку овочівництва, садівництва та тваринництва.
2. Як зробити слабкі сторони сильними?	а) Розробити план капітальних вкладень (інвестицій) для зміни спеціалізації господарства. б) Оновити техніку. в) Впровадити нові зрошувальні технології вирощування овочів і фруктів
3. Чи можна ще поліпшити сильні сторони?	Оптимізувати структуру посівних площ.
4. Чи можна усунути загрози?	Включитися в програму відродження садівництва і виноградарства.
5. Які інвестиційні ідеї (проекти) можна було б реалізувати?	а). По заміні техніки: - купити комбайн “Славутич”; - купити 1-2 трактори на заміну старим тракторам; - купити 1-2 культиватори “Європак” б). По розвитку овочівництва і садівництва: - зробити крапельне зрошення під овочі відкритого ґрунту (площа 10 га); - закласти теплицю для вирощування овочів (5 соток), полуниць (3 сотки); - закласти ягідник (ожина, малина – 2 га); в). По розвитку тваринництва: - побудувати свиноферму на 20 голів свиноматок для вирощування поросят на продаж.

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями.
2. Оформити звіт.

Оформлення звіту:

На основі даних додатку А заповнити таблиці 3.2. і 3.3. та зробити свій SWOT-аналіз і спрогнозувати можливості фермерського господарства.

Практична робота № 4.

Особливості застосування методики «часткових бюджетів»

Мета роботи: навчитись приймати управлінські рішення та поради з використанням методики «часткових бюджетів».

Теоретичні відомості.

Метод «часткових бюджетів» використовується для того, щоб оцінити фінансові наслідки змін виробничо-фінансової діяльності господарства.

Бюджет – це документ, в якому відображено рух ресурсів, які необхідні для досягнення цілей господарства.

Частковий бюджет – це спрощена форма бюджетного аналізу, яка використовується при розрахунках відносно невеликих змін. Частковий бюджет враховує тільки ті показники які змінюються.

Для застосування даного методу необхідно мати мінімум даних, але отримане рішення слід вважати попередніми рекомендаціями. Прийняття кінцевого рішення вимагає більш глибоко аналізу.

Метою часткового бюджету є визначення зміни чистого доходу (приросту або його зниження) в результаті запропонованих змін. Це відносно простий та швидкий метод оцінки наслідків невеликих змін у системі господарювання.

Метод «часткових бюджетів» ґрунтується на побудові таблиці часткового бюджету. Структуру та порядок побудови часткового бюджету наведено в таблиці 4.1.

Віднявши суму позитивних наслідків запропонованих змін від суми негативних наслідків можна зробити висновок про прибутковість змін. Так, розрахунок $(A+B) - (C+D)$ показує прибутковість (збитковість) запропонованих змін. Якщо $(A+B) > (C+D)$, тобто якщо сума надходжень більша за суму витрат, то зміна фінансово виправдана.

Таблиця 4.1.

Побудова часткового бюджету

Щорічний приріст надходжень	Щорічний приріст витрат
А - додатковий дохід, отриманий від використання запропонованих змін	С - втрачений (упущений) дохід, який втратить господарство від запропонованих змін
В - економія витрат при використанні запропонованих змін	Д - додаткові витрати – нові витрати, які понесе господарство при використанні запропонованих змін
Всього вигод (А+ В)	Всього втрат (С+ D)
Висновок щодо доцільності:	Доцільно/Недоцільно

Найбільш поширеними прикладами використання методики «часткового бюджету» є використання нових сортів сільськогосподарських культур або порід тварин, застосування нових технологій, зміна одного сорту на інший, будівництво виробничих приміщень, купівля нової техніки, використання

додаткової робочої сили, закладка ягідника, теплиць, будівництво свиноферм тощо.

Приклад часткового бюджету приведено у таблиці 4.2, 4.3.

Задача: розрахувати заміну посіву 50 га ярого ячменю на озиму пшеницю.

Таблиця 4.2.

Приклад часткового бюджету

Щорічний приріст надходжень	Сума грн.	Щорічний приріст витрат	Сума грн.
(А) Додатковий прибуток 50 га озимої пшениці * 7 т/га * 8800 грн./т	3080000	(С) Загублений (упущений) прибуток 50 га ярого ячменю * 5 т/га * 8100 грн./т	2025000
(В) Зекономлені витрати Витрати на виробництво ярого ячменю (насіння, добрива, хімікати) – 11000 грн./га, Плата за сушіння ярого ячменю 140 грн./т * 250 т. Плата за збереження і транспортування ячменю, 130 грн./т * 250 т.	550000 35000 32500	(D) Додаткові витрати Витрати на виробництво озимої пшениці (насіння, добрива, хімікати) – 13000 грн./га, Додаткова плата за сушіння зерна 140 грн./т * 350 т. Додаткова плата за збереження і транспортування зерна, 130 грн./т * 350 т.	650000 49000 45500
Загальні надходження (А+ В)	3697500	Всього витрат (С+ D)	2769500
Чиста вигода			928000

Задача: розрахувати вигоду від купівлі комбайну "Славутич"

Вартість комбайна 900000 грн.

Вартість агротехнічних послуг 1900 грн./га

Площа збирання 400 га

Таблиця 4.3.

Приклад часткового бюджету

Щорічний приріст надходжень			Щорічний приріст витрат		
№	(А) Додатковий прибуток	Сума	№	(С) Загублений (упущений)	Сума
1			1		
2			2		
№	(В) Зекономлені витрати	Сума	№	(D) Додаткові витрати	Сума
1	Послуги сторонніх організацій (вартість послуг * площу)	760000	1	Зарплата (10 міс * 8000 грн.) + (2 міс. * 20000 грн.)	120000
2			2	Пальне (35 грн. * 10 л/га)	140000
3			3	Амортизація (900000*15 %/100)	135000
4			4	Технічне обслуговування (900000*6,5 %/100)	58500
Разом вигод		760000	Разом витрат		453500
Результат (+,-)					306500
Висновок щодо доцільності			Доцільно		

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями.
2. Оформити звіт.

Оформлення звіту:

1. Розрахувати заміну посіву 50 га ярого ячменю на сою. Урожайність ярого ячменю – 45 ц/га, сої – 30 ц/га. Ціна реалізації зерна ярого ячменю 8100 грн./т, сої – 16000 грн./т. Витрати на вирощування ярого ячменю 11000 грн./т, сої – 14500 грн./т. Плата за сушіння ярого ячменю 140 грн./т, сої – 180 грн./т. Плата за збереження і транспортування зерна ярого ячменю і сої 130 грн./т.
2. Розрахувати вигоду від купівлі культиватора «Європак». Вартість обладнання 350000 грн. Агротехнічні послуги - 800 грн./га. Обсяг робіт 500 га.

Практична робота № 5.

Організація та проведення семінарів

Мета роботи: вивчити особливості організації та порядок проведення семінарів

Теоретичні відомості.

The screenshot shows a news article titled "ПРОВЕДЕНО ОНЛАЙН-СЕМІНАР З НАПРАЦЮВАННЯ АЛГОРИТМУ ВЗАЄМОДІЇ ПАСІЧНИКІВ З АГРАРІЯМИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ". The article discusses an online seminar held on Zoom on March 21, 2020, organized by the Ministry of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine. The seminar was attended by farmers and local government officials. The article also mentions that the seminar was part of a series of activities aimed at supporting farmers and local government officials. The article is published on the website of the Ministry of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine.

Головна / Прес-центр / Новини / Семінар-навчання для агрономів компанії ПрАТ Зернопродукт МХП

Семінар-навчання для агрономів компанії ПрАТ Зернопродукт МХП

Компанією «Август-Україна», за доброю традицією, 30 січня 2020 року проведено зимовий семінар-навчання для агрономів служби ПрАТ «Зернопродукт МХП», що на Вінничині. У навчанні взяли участь близько п'ятдесяти агрономів господарств.

Новини

Спільний день поля на Черкащині.

День поля на Полтавщині.

День поля з партнерами у Донецькій області

День поля в СВГ Караїмьєв І.П.

День поля на Кіровоградщині

День поля МХП Урожайна країна та компанія Август-Україна

Спільний день поля на Хмельничині

Активізація місцевої економіки Парамітськ

Невід'ємною частиною освіти є освіта дорослих, яка сприяє професійному розвитку дорослого населення. Сучасну базу досліджень у галузі освіти дорослих визначає концепція неперервної освіти, яка вказує на

необхідність створення оптимальних умов для постійної освіти та забезпечує високий рівень професійного розвитку.

Семінар — це групові заняття, що проводяться під керівництвом лектора чи викладача для обговорення певної теми. Вони дають можливість виробникам висвітлити актуальні проблеми, поглибити і закріпити знання з певної теми, поділитись практичним досвідом та науковою інформацією. Більшим попитом у фермерів користуються семінари, де є можливість відвідати демонстраційні досліди. Семінар має бути присвячений конкретній актуальній темі, галузі чи культурі.

Організація будь якого навчального семінару включає наступні етапи:

1. Визначення теми, мети семінару та місця проведення
2. Підготовка навчального матеріалу (лекції, презентації, друковані матеріали)
3. Організація лекторів, викладачів та узгодження плану занять
4. Затвердження організаційних моментів (час і тривалість проведення, розклад занять)
5. Розробка системи оцінки семінару.

Рішення про організацію і проведення семінару визначається потребою у навчанні визначеної групи товаровиробників, узгодженості ідеї про проведення семінару із цільовими завданнями району або регіону і впевненості, що тематика семінару є актуальною і важливою.

Початковий обсяг робіт складається з визначення мети і задачі семінару та вибір цільової групи. Місце проведення семінару має бути наближеним до території проживання цільових відвідувачів. Час проведення підбирається в періоди меншої завантаженості виробників. Для фермерів це найчастіше осінньо-зимовий період.

Обирається склад викладачів, що проведуть навчання. Для цього слід врахувати попередній лекторський і практичний досвід роботи викладачів, їх діяльність на попередніх семінарах, ступінь володіння предметом та знання

методів роботи з дорослими людьми (групова дискусія, рольова гра і т. д.). Визначається розмір оплати, необхідність тиражування матеріалів, транспортні витрати.

Цільова аудиторія має бути зацікавлена в одержанні знань запропонованих на семінарі та підвищенні свого професійного рівня.

Вибір цільової групи здійснюється за такими критеріями : вихідний рівень кваліфікації, вік, службове положення, стаж та досвід роботи, кваліфікація, спеціалізація. Після цього затверджують методи навчання, розклад занять, бюджет семінару.

Наступні дії це впорядкування бюджету семінару, розробка його змісту складання розкладу. Визначаються найбільш ефективні методи навчання.

Формується інформаційний листок з датою проведення, назвою, змістом, розкладом та необхідною оплатою, термінами і процедурою відрядження кандидатур для участі в семінарі.

Проведення семінару вимагає ефективного і своєчасного виконання всіх навчальних заходів. З погляду послідовності, всі теми семінару мають бути розміщені в програмі в логічній послідовності.

В кінці семінару слід провести його аналіз, зробити висновки, скласти перспективні напрямки. Організатор семінару чи лектор включає слухачів до спільного аналізу та активного обговорення результатів. Аналіз має викликати бажання і прагнення слухачів стати його активними учасниками, навіть якщо були недоліки. Одна з основних форм проведення аналізу – групова дискусія. Вона забезпечує обмін думками, вирішує багато практичних задач, сприяє поширенню знань. Результативність дискусії залежить від уміння викладача створювати бажання обговорювати конкретну тему. Викликати дискусію можна запропонувавши кільком лідерам викласти їх точки зору, а потім запропонувати іншим слухачам долучитися до обговорення.

Групова дискусія дає можливість:

– представити протилежні позиції з конкретного питання і дати можливість учасникам побачити проблему з різних сторін;

- наблизити взаємні позиції, зменшити опір членів групи до нової інформації;
- нейтралізувати приховані внутрішні конфлікти
- надати груповому рішенню статус норми, що підвищує його значущість;
- підвищити активність дії слухачів для наступних навчань і рішень;
- підвищити активність учасників дискусії, їх зацікавленість шляхом надання їм можливості проявити свою професійну компетентність, задовольнити потребу у визнанні й повазі.

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями і скласти конспект.
2. Вивчити особливості організації та проведення семінарів.
3. Розглянути приклади програм семінарів (Додаток В).

Практична робота № 6.

Аналіз зовнішнього середовища методом PEST-аналізу

Мета роботи: вивчити особливості PEST-аналізу та методику його проведення. Навчитись аналізувати фактори зовнішнього впливу на ефективність діяльності підприємств.

Теоретичні відомості.

Сутність PEST-аналізу – це виявлення політичних (Political), економічних (Economic), соціальних (Social) і технологічних (Technological) аспектів зовнішнього середовища, що мають вплив на діяльності підприємства. Застосовується також для аналізу ринкових тенденцій в різних галузях. Це ефективний метод виявити зовнішні сили, що впливають на конкретний бізнес.

Даний метод був запропонований професором Гарварду Френсісом Агіларом у 1967 році. Рекомендується включати PEST-аналіз в кожен бізнес-план на ряду зі SWOT-аналізом, для виявлення перешкод, ризиків, можливостей, тенденцій, розробки та прийняття стратегії розвитку.

PEST аналіз виконується у вигляді таблиці, що містить 4 складові, кожна з них характеризує окремих напрямків:

1. політичний,
2. економічний,
3. соціальний,
4. технологічний.

При здійсненні PEST аналізу слід описувати поточний стан кожного напрямку та спрогнозувати його зміни протягом найближчих років. Оцінивши вплив фактору в перспективі на прибуток підприємства можна спланувати стратегію його розвитку.

Якщо фірма реалізує свою продукцію на різних ринках і функціонує в різних галузях, то PEST аналіз розробляють для кожної галузі і кожного ринку окремо.

1. P – (Political)

Політика досліджується адже вона регулює владу, яка здатна здійснювати вплив на розвиток та діяльність компанії. Урядові постанови діють на прибутковість і успішність фірми. Вплив на бізнес має також місцева влада. Питання, які враховують:

- стійкість і стабільність політичної влади та уряду
- податкова політика
- державне регулювання конкуренції
- законодавство, що регулює правила роботи у галузі
- правила та умови торгівлі
- закони про зайнятість і правила техніки безпеки
- рівень корупції та бюрократії
- соціальна і екологічна політика

- вступ держави в різні наддержавні структури
- ступінь захисту інтелектуальної власності, авторське право і право власності

- незалежність ЗМІ
- наявність державних компаній у галузі
- законодавство з охорони навколишнього середовища
- вибори всіх рівнів
- ймовірність розвитку військових дій у країні
- вплив місцевої влади на бізнес

Для аналізу політичного середовища використовують:

- дані опитувань громадської думки, проведені різними інститутами
- доповіді політичних лідерів й урядових діячів
- засідання Верховної Ради
- інтерв'ю державних діячів
- програми зустрічей зарубіжних політиків і представників державної влади провідних країн світу.

Ця інформація дозволяє скласти уявлення про політичний стан в країні, скласти прогноз розвитку на перспективу. Наприклад, законодавча база та політика у сфері поводження з відходами, викидами підприємства та їх утилізацією є основою для певних управлінських рішень. Недосконалість правової бази та політики може обумовити перешкоди щодо управління станом екологічної системи.

2. Е – (Economic)

Вивчення економіки дозволяє дослідити розподіл ресурсів на рівні держави, що є найважливішою умовою діяльності підприємств. Економічний фактор виявляє зовнішні економічні проблеми, що впливають на прибутковість організації. Враховують наступні фактори:

- темпи зростання економіки
- динаміка ВВП
- рівень розвитку підприємництва та бізнес-середовища

- рівень інфляції та процентні ставки
- рівень безробіття, розмір та умови оплати праці
- динаміка зайнятості
- курси валют
- кредитно-грошова і податкова політика країни
- платоспроможний попит
- ринок і торгові цикли
- купівельна спроможність споживачів
- рівень розвитку банківської сфери
- ступінь глобалізації та відкритості економіки
- доступність кредитування
- витрати на енергетику підприємств та сировину
- підвищення цін постачальників

Економічне середовище визначає нормальне функціонування будь-якої організації. Стан світової економіки впливає на вартість необхідних ресурсів. Слабка економіка держави зменшує можливості ефективного впровадження різних заходів.

3. S – (Social)

Аналіз соціального фактора дає зрозуміти, потреби споживачів та враховує фактори купівлі. Соціальний фактор включає:

- рівень охорони здоров'я та освіти
- розмір і структура сім'ї
- ставлення до роботи, дозвілля, виходу на пенсію
- зміни в стилі і рівні життя
- зміна структури доходів
- відношення до натуральних і екологічно чистих продуктів
- вимоги до якості продукції та рівня сервісу
- ставлення до труду і відпочинку
- ставлення до імпортованих товарів і послуг
- спосіб життя і звички споживання

- темпи росту населення
- соціальна мобільність населення
- імміграційні настрої
- демографічні зміни
- розподіл за віком
- тенденції ринку праці
- вплив ЗМІ
- розвиток релігії та інших вірувань

Відомий факт, що зміни в суспільстві, прагнення здорового способу життя, турбота про навколишнє середовище, зменшення кількості дітей в сім'ї, впливають на потреби споживачів та продукцію яка їм потрібна.

4. Т – (Technology)

Даний фактор виявляє тенденції технологічного розвитку, що обумовлює зміни чи втрати ринку та появу нових продуктів. Впровадження нових технологій та розробок може відбуватись тривалий час та дорого коштувати. Тому виробництво має оцінити цей фактор. Враховують наступне:

- державні витрати на дослідження і розробку
- життєвий цикл сучасних технологій
- рівень інновацій і технологічного розвитку галузі
- нові продукти та патенти
- ступінь використання, впровадження та передачі технологій
- поширення інтернету, розвиток мобільних пристроїв
- законодавство у сфері технологічного оснащення галузі
- доступ до новітніх технологій
- вплив потенційних змін в інформаційних технологіях
- державна технічна політика

Швидкість зміни технологічного розвитку постійно збільшується. При цьому аналіз дозволяє вчасно визначити можливості науково-технічного прогресу (НТП) для виробництва нової продукції й удосконалення тієї, що випускається, застосування засобів зменшення антропогенного впливу на

навколишнє середовище (безвідхідні та ресурсозберіжні технології), впровадження сучасних методів очищення викидів та відходів.

Існує також аналогічний PESTLE-аналіз, який має ще два фактори — правовий та екологічний. В **правовому аспекті** фірма має врахувати юридичні зміни в державному і міжнародному праві, прецеденти судових позовів у своїй галузі. Для **екологічного фактору** потрібно проаналізувати екологічні зміни і правила, щоб визначити, як вони впливають на бізнес. Враховуються екологічні норми і обмеження, види тварин і рослин, яким загрожує зникнення, природні зміни, катаклізми, катастрофи та інше.

Проведення PEST-аналізу включає декілька кроків:

I. Складення факторів, що впливають на діяльність підприємства та його прибутковість в довготривалій перспективі (3-5 років). Фактори необхідно зазначити в кожній з чотирьох груп (табл. 6.1).

II. Визначення ступеню впливу кожного фактора по шкалі від 1 до 3, де:

1 – вплив фактора не значний, зміни фактора не впливають на діяльність фірми

2 – тільки значна зміна фактора впливає на прибутковість фірми

3 – вплив фактора високий, будь-яке коливання викликають значні зміни в діяльності фірми.

III. Проведення оцінки вірогідності зміни фактора. Вірогідність зміни фактора оцінюється на найближчі роки по 5-ти бальній шкалі, де 1 – це мінімальна вірогідність зміни фактора, 5 – максимальна вірогідність. Після виставлення всіх оцінок розраховується середнє арифметичне по ним і заноситься в табл. 6.1.

IV. Оцінка реальної значимості факторів. Це дозволяє оцінити важливість фактора, на скільки компанії слід звертати увагу і контролювати його. Розраховується по формулі:

Вплив фактора : сума впливу * середня експертна оцінка

Для політичного фактора № 1 отримаємо:

$$1 : 18 * 3,8 = 0,21$$

Таблиця PEST-аналізу

Опис фактора	Вплив фактора	Експертна оцінка					Середня оцінка	Оцінка з поправкою на вагу
		1	2	3	4	5		
Політичні фактори								
Фактор 1	1	5	4	3	3	4	3,8	0,21
Фактор 2	2	2	2	3	3	4	2,8	0,31
Фактор 3	2	4	3	4	5	5	4,2	0,46
...								
Економічні фактори								
Фактор 1	1	1	2	3	1	2	1,8	0,10
Фактор 2	3	4	3	4	5	5	4,2	0,70
...								
Соціальні фактори								
Фактор 1	2	2	3	4	4	2	3,0	0,33
Фактор 2	2	2	4	3	3	3	3,0	0,33
...								
Технологічні фактори								
Фактор 1	3	5	5	4	4	3	4,2	0,70
Фактор 2	2	4	5	5	4	5	4,6	0,51
...								
сума	18						31,6	

V. Приведення розрахунків в матричний вигляд. Чим вище розрахований показник, тим більше уваги потребує фактор (табл. 6.2).

Таблиця 6.2

Матричний вигляд PEST-аналізу

Політичні		Економічні	
фактор	вага	фактор	вага
Фактор 3	0,46	Фактор 2	0,70
Фактор 2	0,31	Фактор 1	0,10
Фактор 1	0,21		
Соціальні		Технологічні	
фактор	вага	фактор	вага
Фактор 1	0,33	Фактор 1	0,70
Фактор 2	0,33	Фактор 2	0,51

VI. Зробити висновки. Виявити вірогідні зміни, що можуть вплинути на діяльність компанії та розробити дії для зниження негативного впливу. Занести результати в кінцеву таблицю 6.3.

Таблиця 6.3

Підсумкова таблиця PEST-аналізу

фактори	Зміни в галузі	Зміни в компанії	Дії
політичні			
Фактор 1			
Фактор 2			
Фактор 3			
економічні			
Фактор 1			
Фактор 2			
соціальні			
Фактор 1			
Фактор 2			
технологічні			
Фактор 1			
Фактор 2			

До переваг методу PEST-аналіз належить :

- більш глибоке розуміння розвитку компанії;
- ефективне довгострокове стратегічне планування;
- підвищена увага до потенційних загроз і ризиків;
- погляд на цінні ділові можливості.

Обмеження. При аналізі всіх факторів лишається випадок, що вони можуть змінитися протягом короткого періоду часу через свій динамічний характер. Окремі фактори засновані на власних припущеннях, тому можуть бути неточними. Збір даних потребує обов'язкової перевірки достовірності їх джерел. Оцінку слід проводити з точки зору кількох експертів, щоб уникнути суб'єктивності думки. Для підвищення цінності PEST-аналізу його слід поєднувати зі SWOT-аналізом.

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями.
2. Вивчити методику складання PEST-аналізу.
3. Оформити звіт.

Оформлення звіту:

Зробити власний PEST-аналіз фермерського господарства. Заповнити таблиці 6.1, 6.2, 6.3, спрогнозувати можливості фермерського господарства, зміни в галузі і організації. Запропонувати дії для зниження негативного впливу зовнішніх факторів.

Практична робота № 7.

Програми інформаційно-консультаційного обслуговування

Мета роботи: вивчити порядок складання програми інформаційно-консультаційного обслуговування.

Теоретичні відомості.

Співробітники консультаційної служби, аналізуючи коло потреб і проблем своїх клієнтів пропонують та реалізують регіональні (місцеві) програми.

Програма дорадчої служби має забезпечити довгостроковий розвиток регіону, досягнення економічного, соціального і екологічного розвитку середовища в регіоні та вирішити проблеми аграріїв.

Упорядкування програми інформаційно-консультаційного обслуговування. Перед укладанням програми складають інформацію про регіон: розташування, його особливості, політичні чинники, економічний розвиток, соціальну інфраструктуру.

Упорядкування програми починається з виявлення проблем, що виникнуть перед сільськими товаровиробниками. Необхідно проаналізувати тенденції економічного розвитку.

Програма являє собою комплекс економічних, соціальних, науково-дослідних та технічних заходів спрямованих на досягнення цілі.

Наступний етап це постановка мети. Мета має бути ясно сформульована і зрозуміла для товаровиробників регіону. Далі приступають до формулювання комплексу цілей (завдань) програми. На цьому етапі важливо щоб завдання програми були кількісно вимірні. Будується «дерево цілей» з розподілом ресурсів. Залучаються експерти високої кваліфікації.

Перед розподілом ресурсів визначається «цільова група» на яку спрямовано вплив програми. Це можуть бути усі товаровиробники району, чи

тільки керівники, чи сільська молодь, чи господарства, що займаються вирощуванням екологічно чистої продукції тощо.

Проводиться аналіз цільової групи – які у них методи господарювання, знання й досвід, спосіб життя, доступні ресурси. Для того, щоб визначитись яким способом можна вплинути на прийняття рішень представників цільової групи необхідно знати якого роду рішення вони приймають і хто здатен впливати на ці рішення.

Наступний етап програми це формування варіантів програми і вибір найбільш ефективного варіанту. Окремі задачі розбивають на конкретні заходи, що забезпечують виконання програми. Заходи програми прив'язуються до термінів виконання, до виконавців і ресурсів.

Реалізація програми буде успішною лише у випадку зацікавленості членів цільової групи, тому має бути вдала інформаційна політика.

Наступний етап це упорядкування переліку заходів програми, що включає в себе:

1. Впорядкування списку подій необхідних для завершення проекту
2. Підготовка схеми, за якою події розташовані у хронологічному порядку
3. Визначення часу для виконання кожного заходу
4. Визначення загального часу по кожному етапу

Останнім етапом упорядкування програми є остаточна оцінка програми, щоб зрозуміти на скільки досягнуті поставлені цілі.

За рекомендацією Національної асоціації дорадчих служб України робоча програма дорадчої служби має містити:

1. Господарства на території впливу дорадчої служби. Це опис кількості господарств їх середній розмір, спеціалізацію. Інформацію про кількість фермерів, їх вік, рівень досвіду і освіта.

2. Економічне середовище в якому працюють господарства чи соціальні і економічні умови діяльності фермерів. Це інформація про можливі ринки збуту, доступне кредитування, проблеми та можливості господарств,

шляхи вирішення цих проблем, що пропонує дорадча служба, можливість застосування нових технологій.

3. Цільові клієнти на яких спрямовано робочу програму.
4. Діяльність на виконання встановлених завдань. Проводиться низка заходів, візити до господарств, групові навчання, реклама.
5. Календар діяльності. Основний документ що використовується для виконання програми.
6. Вартість програми. Розрахунок коштів необхідних для дій, порівняння переваг із загальною вартістю програми.
7. Моніторинг і оцінка робочої програми. Контроль якості виконання і оцінка результатів програми.

Порядок виконання роботи:

1. Ознайомитись з теоретичними відомостями і скласти конспект.
2. Вивчити послідовність складання програми інформаційно-консультаційного обслуговування за прикладом Додатку Д.

ДОДАТОК А

Вихідні дані для виконання практичної роботи № 3.

1. Господарство "Лан", Михайлівського району Запорізької області.
2. Площа господарства, 955 га.
3. Відстань від м. Мелітополь 6,5 км, від м. Запоріжжя 150 км.
4. Оснащеність технікою

Сільськогосподарська техніка	Рік випуску	Кількість, шт.
Трактор ХТЗ-121	1994	1
Трактор Т-150К	1990	1
Трактор ДТ-75	1991	1
Трактор ЮМЗ-6кл	1990	1
Трактор МТЗ-80	1996	1
Навантажувач УН-053	1998	1
Сівалка СЗ-3,6	2012	3
Оприскувач ОП-2000	2013	2
Культиватор КПС-4	2010	5
Культиватор КРН-5,8	2010	2
Плуг ПЛН-5	2008	2
Плуг ПЛН-3	2005	1
Борона БНП	2010	2
Котки і зчеплення	2012	3
Причеп тракторний ЗПТС	2005	4
Автомобіль ГАЗ-53	1992	1
Автомобіль ЗІЛ-30	1996	1
Пікап Таврія	2009	1

5. Виробничі будівлі та споруди.

Склад зерновий, площа 2400 м², вартість 208000 грн., рік зведення – 2000.

6. Робоча сила і побутові витрати.

26 чол.- постійні; 50 - чол.- тимчасові (сезонні)

3 чол.- сім'я (фермер, жінка та син)

7. Виробничі площі, га

- озима пшениця- 350
- ячмінь- 100
- соняшник- 300

- помідори- 40
- капуста- 17
- огірки- 2
- кавуни- 4
- черешня- 30
- п а р- 112.

ДОДАТОК Б.

Інвестиційний проект для виконання практичної роботи № 4.

Купівля культиватора "Європак"

Вартість культиватора 350000 грн.

Обсяг робіт - 500 га.

Агротехнічні послуги - 800 грн./га.

Приклад часткового бюджету

Щорічний приріст надходжень			Щорічний приріст витрат		
№	(А) Додатковий прибуток	Сума	№	(С) Загублений (упущений)	Сума
1			1		
2			2		
№	(В) Зекономлені витрати	Сума	№	(D) Додаткові витрати	Сума
1	Послуги сторонніх організацій	400000	1	Амортизація (350000 * 15 %/100)	52500
2			2	Технічне обслуговування (350000 * 6,5 %/100)	22750
3			3		
4			4		
Разом вигод		400000	Разом витрат		75250
Результат (+,-)					324750
Висновок щодо доцільності			Доцільно		

ДОДАТОК В.

ПРОГРАМА

обласного семінару-навчання на тему:

**«Інноваційні рішення в селекції та технологіях вирощування
сільськогосподарських культур»**

**Організатори: Департамент агропромислового розвитку Харківської
обласної державної адміністрації, Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва
НААН України**

Дата проведення: 20 лютого 2020 року (четвер)

Місце проведення: Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН
України (м. Харків, просп. Московський, 142)

Реєстрація учасників: 08.30 – 09.00

Початок роботи: 09.00

Запрошені: керівники та спеціалісти агроформувань області, науковці
Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН України та інші
наукові установи.

Повідомляємо, що участь у заході безкоштовна та бажаючі отримають
посвідчення з підвищення кваліфікації.

Контакти: тел. (057) 705-48-61, Смик Аліна Олександрівна (063) 6941122,
E-mail: dapros1@sp.kh.gov.ua

Збір та реєстрація учасників обласного семінару – навчання відбудеться у
центральному корпусі Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН
України (3 поверх актового зала).

При реєстрації учасників семінару буде працювати виставка Інституту
рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН України та інших наукових установ, на
якій будуть представлені сорти хліба, зразки рослин, наукова література по
сільському господарству, методичні посібники.

Пленарна частина семінару - навчання 09.00 – 13.30

1. Відкриття семінару. Вступне слово. Нездюр Олександр
Володимирович – директор Департаменту агропромислового розвитку
Харківської обласної державної адміністрації

09.00 – 09.05 (5 хв.)

2. Привітання. Новації наукових підрозділів Інституту рослинництва
ім. В.Я. Юр'єва НААН у вирішенні проблем аграрної галузі України.

Кобизева Любов Никифорівна – доктор сільськогосподарських наук,
заступник директора з наукової роботи Інституту рослинництва ім. В.Я.
Юр'єва НААН

09.05 – 09.10 (5 хв.)

3. Особливості насінництва та сертифікації насіння
сільськогосподарських культур у зв'язку з приєднанням України до насінневих
схем Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Буряк Юрій Іванович - кандидат с.-г. наук, заступник директора з науково-виробничої та господарської діяльності Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

09.10 – 09.20 (10 хв.)

4. Основні вимоги Закону України «Про охорону прав на сорти рослин». Формування Списку рекомендованих сортів рослин для вирощування в господарствах Харківської області у 2020 році.

Ісаєнко Олександр Олексійович - заступник директора філії Українського інституту експертизи сортів рослин Харківського обласного державного центру експертизи сортів рослин

09.20 – 09.30 (10 хв.)

5. Проведення сертифікації насіння сільськогосподарських культур. Чалий Олександр Михайлович – агроном – інспектор ДП «Державний центр сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції»

09.30 – 09.40 (10 хв.)

6. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів Харківської області та рекомендації щодо захисту рослин у 2020 році.

Островерх Едуард Юрійович - заступник начальника відділу захисту рослин управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області

09.40 – 09.50 (10 хв.)

7. Стан посівів озимих зернових культур та технології їх вирощування в умовах 2020 року. Особливості ефективного застосування захисту сільгоспкультур.

Авраменко Сергій Володимирович - доктор с.-г. наук, провідний науковий

співробітник відділу рослинництва і сортовивчення Інституту рослинництва

ім. В.Я. Юр'єва НААН

09.50 – 10.10 (20 хв.)

8. Сучасні сорти пшениці м'якої озимої селекції Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН.

Леонов Олег Юрійович - доктор с.-г. наук, завідувач лабораторією селекції і фізіології пшениці Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

10.10 – 10.20 (10 хв.)

9. Морфобіологічні та технологічні особливості нових озимих сортів тритикале і пшениці твердої.

Щипак Геннадій Васильович - кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник лабораторії селекції і генетики тритикале Інституту рослинництва ім. В.Я.Юр'єва НААН

10.20 – 10.30 (10 хв.)

10. Сорти та гібриди жита озимого, особливості технології їх вирощування.

Єгоров Дмитро Костянтинівич - доктор с-г. наук, завідувач лабораторії селекції і генетики озимого жита Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

10.30 – 10.40 (10 хв.)

11. Роль тритикале ярого в підвищенні стабільності зерновиробництва.

Рябчун Віктор Кузьмич - кандидат біологічних наук, заступник директора з наукової роботи з генетичними ресурсами рослин Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

10.40 – 10.50 (10 хв.)

12. Особливості сучасних сортів пшениці ярої в умовах змін клімату.

Голік Олег Вікторович доктор с-г. наук, головний науковий співробітник лабораторії селекції та фізіології пшениці Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

10.50 – 11.00 (10 хв.)

13. Нові сорти ячменю ярого та їх особливості.

Васько Наталія Іванівна - доктор с.- г. наук, головний науковий співробітник лабораторії селекції та генетики ячменю Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

11.00 – 11.10 (10 хв.)

14. Сортова структура посівних площ гороху та нові сорти селекції Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН.

Безуглий Ігор Миколайович - кандидат с.- г. наук, завідувач лабораторії селекції зернобобових культур Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

11.10 – 11.20 (10 хв.)

15. Стан та перспективи селекції проса та гречки в Україні.

Горбачова Світлана Миколаївна - канд. с.-г. наук, завідувачка лабораторії селекції проса Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

11.20 – 11.30 (10 хв.)

16. Нові гібриди кукурудзи для підвищення стабільності виробництва зерна.

Чернобай Лариса Миколаївна - доктор с.-г. наук, завідувачка лабораторії селекції і насінництва кукурудзи Інституту рослинництва ім. В.Я.Юр'єва НААН

11.30 – 11.40 (10 хв.)

17. Особливості новітніх гібридів соняшнику селекції Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН.

Макляк Катерина Миколаївна – доктор с-г. н., завідувачка лабораторії селекції і генетики соняшнику Інституту рослинництва ім. В.Я.Юр'єва НААН

11.40 – 11.50 (до 10 хв.)

18. Інноваційні розробки Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН в селекції та технології вирощування сої.

Рябуха Сергій Станіславович - кандидат с.- г. наук, провідний науковий співробітник лабораторії селекції зернобобових культур Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

12.00 – 12.10 (до 10 хв.)

19. Технологічні особливості вирощування олійних культур (соняшник, льон, гірчиця).

Цехмейструк Микола Григорович - кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник відділу рослинництва і сортовивчення Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

12.10 - 12.20 (10 хв.)

ДОДАТОК Д.

Додаток 1 до рішення __ сесії
обласної Ради 8 скликання
від _____ 2021 року №- _____

Додаток 1 до Програми розвитку
особистих селянських, фермерських
господарств, кооперативного руху на селі
та дорадництва на 2021-2025 роки

ПРОГРАМА

розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки

I. Загальна характеристика Програми

Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки (далі – Програма) розроблена на виконання законів України „Про об'єднання громадян”, „Про особисте селянське господарство”, Про фермерське господарство”, „Про сільськогосподарську кооперацію”, „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”, операційної цілі 1.3 „Підтримка агропромислового виробництва” та операційної цілі 4.1 „Підвищення економічної спроможності громад” розділу VI „Опис стратегічних і оперативних цілей, завдань” Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, спрямована на підтримку та розвиток особистих селянських господарств, фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, як рівноправних форм господарювання в сільській місцевості, закріплення позитивних тенденцій у їх діяльності. А також з метою сприяння прибутковому господарюванню власників особистих селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, інших суб'єктів господарювання на селі та сільського населення через підвищення рівня їх знань, вдосконалення практичних навичок, покращення добробуту сільських мешканців та розвиток сільської місцевості, задоволення та захист соціальних, економічних, екологічних та інших інтересів.

Програмою передбачається також подальший розвиток в області інфраструктури аграрного ринку та сільськогосподарського дорадництва.

Станом на 01.12.2020 року в області працює 273,5 тис. особистих селянських господарств. Вони використовують 556,0 тис. га сільськогосподарських угідь, або 27,6 % від усієї площі сільгоспугідь області, з них 433,5 тис. га ріллі, або 25 %.

В 2019 році виробництво продукції сільського господарства господарствами населення складає 14757,1 млн. грн., в тому числі рослинництва – 10326,2 млн. грн., тваринництва – 4430,9 млн. грн.

Частка господарств населення в 2019 році у загальному виробництві продукції сільського господарства складає 25,8 %, в тому числі в рослинництві – 26,2 %, в тваринництві – 25,0 %.

Господарствами населення області виробляється значна частка окремих видів сільськогосподарської продукції, а саме: 99,9 % - картоплі, 96,3 % - овочів, 73,5 % - молока, 56,9 % - яєць, 88,9 % - вовни.

Станом на 01.12.2020 року в області зареєстровано 97 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи, в тому числі: молочарських – 38, плодоовочевих – 7, з обробітку землі та збирання врожаю – 5, інших – 47 одиниць. З початку року даними кооперативами надано послуг сільському населенню на суму 13 млн. грн.

Членами сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є 2574 осіб. Кількість працюючих в СОКах - 115 чоловік.

Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації спільно з Вінницьким Національним аграрним університетом постійно проводить навчання (підвищення кваліфікації) сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників. Так, у грудні 2020 року у Вінницькому національному аграрному університеті проводилися навчання для сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників. Дане навчання пройшли 34 учасника.

В області офіційно працює 52 сільськогосподарських дорадників та 20 експерт-дорадників, які зареєстровані у Реєстрі сільськогосподарських дорадників та експертів – дорадників.

В області працює та зареєстрована в Реєстрі сільськогосподарських дорадчих служб дві обласних дорадчих служб, а саме:

- Споживче товариство „Вінницька обласна сільськогосподарська дорадча служба „Агродорада”;

- Громадська організація «Національний центр сільськогосподарського дорадництва та консалтингу «Досвід».

В 2019 році здійснена часткова компенсація витрат з державного бюджету на 147 тис. грн. Вінницькій обласній сільськогосподарській дорадчій службі «Агродораді», у зв'язку з наданням дорадчих послуг з агрономії та маркетингу 17 фермерським господарствам області.

Станом на 01.12.2020 році Вінницька обласна сільськогосподарська дорадча служба «Агродорада» надала дорадчих послуг 13 фермерським господарствам області на 108,2 тис. грн. Дана дорадча служба планує отримати часткову компенсацію витрат з державного бюджету на 9,8 тис. грн.

II. Визначення проблем, на розв'язання яких спрямована Програма

Розвиток малого та середнього бізнесу на селі, а саме фермерського руху та кооперації, залишається одним з пріоритетних напрямів загальнодержавної та регіональної політики України.

Протягом останніх років відмічається ряд позитивних змін щодо спрощення ведення підприємницької діяльності та надання державної допомоги фермерським господарствам та сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам.

Зокрема, вдосконалено механізм державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності та зменшено адміністративний тиск на фермерів та інших малих підприємців з боку контролюючих органів, спрощено процедуру державної реєстрації юридичних та фізичних осіб, завершено передачу на місця повноважень з державної реєстрації юридичних та фізичних осіб, речових прав на нерухоме майно, запроваджено конкуренцію на ринку цих послуг, оптимізовано дозвільні процедури у сфері господарської діяльності та процес започаткування власної справи.

Станом на 01.12.2020 року на надання у 2020 році коштів на пільгові кредити особистим селянським, фермерським господарствам, обслуговуючим кооперативам та іншим суб'єктам на селі з обласного бюджету не виділялися.

У зв'язку з недостатнім фінансуванням даного заходу з обласного бюджету, багато проектів не було реалізовано.

Найбільш профінансований та виконаний захід Програми - часткове відшкодування фізичним особам витрат за закуплену установку індивідуального доїння та/або холодильну установку для зберігання і охолодження молока з обласного бюджету. Реалізація цього заходу спрямована на підвищення рівня механізації процесу доїння та зберігання, що відповідно підвищує якість отриманого молока.

Протягом 2016-2020 років даним заходом Програми скористались 2199 фізичних осіб, які отримали відшкодування на суму 8,3 млн. грн.

На інші заходи даної Програми (фінансування дорадчих послуг, підтримка регіонального лізингу) кошти з обласного бюджету не виділялися.

Мета Програми – забезпечити належні та стабільні умови підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, особистих селянських та фермерських господарств як важливої соціально-економічної інституції підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, створення додаткових робочих місць, активного розвитку сільських територій та підвищення рівня і якості життя сільського населення в цілому.

Сприяти створенню належних умов для розвитку сільського зеленого туризму, що сприяє ринковим відносинам, міжнародному співробітництву, залученню українців та іноземних громадян до пізнання багатой природної та історико-культурної спадщини краю, збереженню екологічної рівноваги, зменшенню рівня безробіття у сільській місцевості.

Сформувати систему обслуговування галузей тваринництва та рослинництва в сільських населених пунктах, яка дасть можливість наростити чисельність поголів'я сільськогосподарських тварин у приватному секторі, підвищити його продуктивність. Забезпечити ефективне та раціональне використання закріплених за приватним сектором сільськогосподарських угідь, вживати заходів щодо розширення площ землекористування.

III. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, строки та етапи виконання Програми

Програма має сприяти у створенні сприятливих умов для розвитку особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, інших суб'єктів малого та середнього бізнесу фінансової підтримки та ресурсного забезпечення, удосконаленні інфраструктури, самозайнятості та зайнятості населення, забезпеченні їх подальшого розвитку.

Програма ґрунтується на аналізі основних показників розвитку малого та середнього підприємництва в галузі агропромислового комплексу, визначення основних зовнішніх та внутрішніх чинників, що стримують на розвиток фермерства та кооперації, і визначає основні цілі та пріоритети щодо їх підтримки в області.

За результатами ґрунтового аналізу стану та тенденцій розвитку малого і середнього підприємництва, в тому числі в галузі АПК, визначено наступні

проблеми у сфері малого і середнього підприємництва:

відсутність налагодженої та ефективної координації дій заінтересованих сторін (місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців, міжнародних організацій та проектів міжнародної технічної допомоги, що діють на території України);

нестабільне регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти малого і середнього підприємництва;

відсутність взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем малого і середнього підприємництва;

недостатня інституційна спроможність реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва;

обмежене бюджетне фінансування (обмежена державна підтримка певних сфер державної політики, зокрема розвитку малого і середнього підприємництва);

обмеженість доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до ресурсів (фінансових, майнових, природних тощо);

невідповідність існуючої інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва як потребам малого і середнього підприємництва, так і кількості та якості надання послуг, на регіональному рівні;

недостатня інформаційна та правова обізнаність суб'єктів підприємництва;

значне податкове навантаження на бізнес;

відсутність мотивації до інвестиційної та інноваційної діяльності;

територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва та недостатня роль малого бізнесу у формуванні місцевих ринків;

недостатня розвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва.

Основним засобом розв'язання проблемних питань, окреслених Програмою є реалізація її заходів у повному обсязі та у визначений термін.

Виділення фінансових ресурсів на реалізацію заходів Програми, спрямованих на широке коло учасників, має здійснюватись виключно на конкурсній основі.

З метою забезпечення цільового використання коштів, їх отримувачі щорічно звітують перед Департаментом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації.

Програма буде реалізовуватись протягом 5 років.

IV. Завдання Програми та результативні показники

Розв'язанню визначених проблем та досягненню мети Програми сприятимуть завдання та заходи Програми, направлені на:

розширення можливостей доступу особистих селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, інших суб'єктів малого і середнього підприємництва в галузі АПК до фінансово-кредитних ресурсів;

удосконалення системи інформаційної підтримки;

надання підтримки інноваційно-орієнтованим проектам, розробленим суб'єктами малого і середнього підприємництва в галузі АПК, для започаткування та розвитку бізнесу;

сприяння розвитку інфраструктури особистих селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, інших суб'єктів малого і середнього підприємництва в галузі АПК;

підвищення ефективності підготовки, перепідготовки кадрів для сфери малого та середнього підприємництва в галузі АПК;

запровадження системи організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня, знань, навичок суб'єктів господарювання, щодо ведення бізнесу, поширення серед населення правових та економічних знань, необхідних для здійснення підприємницької діяльності, розвитку аграрного виробництва та сільських територій.

Очікуваними результатами виконання Програми є:

подальший розвиток особистих селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, інших суб'єктів малого і середнього підприємництва в галузі АПК;

нaroщування обсягів виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами малого та середнього бізнесу в галузі АПК;

збільшення та покращення якості наданих послуг сільському населенню суб'єктами малого та середнього бізнесу в галузі АПК;

покращення рівня зайнятості сільського населення та підвищення його добробуту;

підвищення рівня знань та вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення сільськогосподарського виробництва суб'єктами малого та середнього бізнесу в галузі АПК;

створення ринкової інфраструктури у сільській місцевості;

розв'язання соціальних проблем регіону.

Реалізація завдань і заходів Програми дозволить:

прискорити розвиток та підвищити конкурентоспроможність фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, інших суб'єктів малого і середнього бізнесу в галузі АПК Вінницького регіону;

створити сприятливі умови для розв'язання економічних і соціальних проблем;

поліпшити бізнес-клімат регіону для залучення інвестицій;

активізувати застосування фінансово-кредитних механізмів підтримки суб'єктів малого і середнього бізнесу в галузі АПК;

збільшити кількість суб'єктів господарювання на селі, в тому числі: фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, інших суб'єктів малого і середнього бізнесу в галузі АПК;

створити умови для збільшення чисельності осіб, зайнятих у малому і середньому підприємстві в сільській місцевості;

активізувати формування інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва в галузі АПК;

підвищити рівень зайнятості шляхом активного залучення молоді до малого і середнього бізнесу в галузі АПК;

запровадити систему організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня, знань, навичок суб'єктів господарювання, щодо ведення бізнесу, поширення серед населення правових та економічних знань, необхідних для здійснення підприємницької діяльності.

Результативні показники Програми викладені у Додатку 4.

V. Напрямки діяльності та заходи

Досягнення мети Програми здійснюватиметься шляхом реалізації заходів

Програми за пріоритетними цілями:

1. Стимулювання діяльності особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших суб'єктів господарювання на селі.

2. Стимулювання діяльності виробників органічної сільськогосподарської продукції.

3. Стимулювання діяльності сімейних фермерських господарств, які займаються виробництвом молока.

4. Залучення інвестицій в розвиток аграрного бізнесу на селі.

5. Підвищення конкурентноспроможності аграрного сектору економіки.

6. Інформування жителів області про реалізацію державної та регіональної політики у сфері аграрного виробництва та розвитку сільських територій.

Для забезпечення якісного виконання та дієвого контролю за реалізацією Програми розроблено Напрями діяльності та заходи із зазначенням строків виконання, виконавців, очікуваних результатів, який міститься у Додатку 5.

Виконання визначених Програмою завдань здійснюється шляхом послідовної реалізації заходів спрямованих на розвиток та підтримку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва у 2021-2025 роки

Коригування Переліку завдань та заходів Програми та термінів їх виконання здійснюватиметься за необхідністю.

VI. Обсяги та джерела фінансування Програми

Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету.

Загальний орієнтовний обсяг фінансування Програми на 2021 — 2025 роки становить 105700,0 тис. грн., в тому числі: 2021 рік – 17600,0 тис. грн., 2022 рік – 19100,0 тис. грн., 2023 рік – 20500,0 тис. грн., 2024 рік – 23000,0 тис. грн., 2025 рік – 25500,0 тис. грн.

Ресурсне забезпечення Програми деталізоване у Додатку 3.

Обсяг фінансування вказано в цінах 2020 року. У разі потреби, у наступних роках обсяг фінансування підлягає перерахунку в діючих цінах.

Контроль за витрачанням бюджетних коштів здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством України.

VII. Система управління та контроль за ходом виконання Програми

Відповідальність за виконання Програми несе Вінницька обласна державна адміністрація, яка щороку звітує перед Вінницькою обласною Радою про результати виконання Програми.

Координація виконання Програми покладається на Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації.

Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації постійно здійснює контроль за виконанням заходів Програми та в міру необхідності інформує обласну державну адміністрацію, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Додаток 2 до рішення __ сесії
обласної Ради 8 скликання
від _____ 2021 року № _____

Додаток 2 до Програми розвитку
особистих селянських, фермерських
господарств, кооперативного руху на селі
та дорадництва на 2021-2025 роки

Загальна характеристика Програми розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документу органу виконавчої влади про розроблення Програми	-
3.	Розробник Програми	Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації
4.	Співрозробники Програми	-
5.	Відповідальний виконавець Програми	Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації
6.	Учасники Програми	Територіальні громади, асоціація фермерів та приватних землевласників Вінницької області, громадська організація „Союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у Вінницькій області”, споживче товариство „Вінницька обласна сільськогосподарська дорадча служба „Агродорада”, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, фермерські господарства, дорадчі служби області
7.	Термін реалізації Програми	2021-2025 роки
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Обласний, бюджети територіальних громад
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, всього	105700 тис. грн.
10.	У тому числі коштів обласного бюджету	105700 тис. грн.
11.	Основні джерела фінансування Програми	Обласний, бюджети територіальних громад

Додаток 3 до рішення __сесії
обласної Ради 8 скликання
від _____ 2021 року № _____

Додаток 3 до Програми розвитку
особистих селянських, фермерських
господарств, кооперативного руху на селі та
дорадництва на 2021-2025 роки

**Ресурсне забезпечення
Програми розвитку особистих селянських, фермерських господарств,
кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки**

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Роки					Всього витрат на виконання Програми
	2021	2022	2023	2024	2025	
Обсяги ресурсів всього, в тому числі:	17600	19100	20500	23000	25500	105700
Обласний бюджет	17600	19100	20500	23000	25500	105700

Додаток 4 до рішення __ сесії
обласної Ради 8 скликання
від _____ 2021 року № _____

Додаток 4 до Програми розвитку
особистих селянських, фермерських
господарств, кооперативного руху на
селі та дорадництва на 2021-2025 роки

**Результативні показники
Програми розвитку особистих селянських, фермерських господарств,
кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки**

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Вихідні дані на початок дії Програми	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Всього за період дії Програми
I. Показники продукту Програми									
1.	Кількість фермерських господарств	шт.	2626	2650	2720	2799	2869	2936	310
2.	Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	шт.	97	110	125	139	158	182	85
3.	Створення сімейних фермерських господарств	шт.	6	10	20	40	60	80	74
4.	Створення постійних робочих місць у сільській місцевості	осіб	29969	30138	30388	30670	30922	31186	1217
5.	Навчання населення щодо організації діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарської дорадчої діяльності	осіб	202	400	700	800	800	900	3600
II. Показники ефективності Програми									
1.	Збільшення кількості фермерських господарств	шт.	-	24	70	79	70	67	310
2.	Збільшення кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	шт.	-	13	15	14	19	24	85
3.	Збільшення кількості сімейних фермерських господарств	шт.	-	4	10	20	20	20	74
4.	Створення постійних робочих місць у сільській місцевості	од.	-	169	250	282	252	264	1217
	В тому числі:								
4.1	- за рахунок збільшення кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	од.	-	41	52	34	35	44	206

Директор Департаменту

М.Ткачук

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безкровний М. Ф. Основи аграрного консалтингу / М. Ф. Безкровний : Навч. посібник. – К. : Каравела, 2010 . – 695 с.
2. Верба В. А. Організація консалтингової діяльності / В. А. Верба, Т. І., Решетняк : Навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2000. – 244 с.
3. Галич О. А. Сільськогосподарське дорадництво / О. А. Галич, О. О. Сосновська : Навч. посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 368 с.
4. Бородіна О. М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О. М. Бородіна. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 72 с.
5. Дерлеменко В. В. Розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації / В. В. Дерлеменко. – К. : ІАЕ УААН, 1999. – 410 с.
6. Дерлеменко В. В. Сільськогосподарські інформаційні консультаційно-освітні служби / В. В. Дерлеменко : Монографія. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 452 с.
7. Інформаційні системи і технології в економіці : Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. С. Пономаренка. – К. : ВЦ “Академія”, 2002. – 544 с.
8. Кропивко М. Ф. Інформаційне забезпечення агропромислового виробництва України в ринкових умовах / М. Ф. Кропивко. – К. : ІАЕ УААН, 1996. – 134 с.
9. Кропивко М. Ф. Інформація в управлінні агропромисловим виробництвом / М. Ф. Кропивко. – К. : ІАЕ УААН, 1997. – 252 с.
10. Основи сільськогосподарського дорадництва в Україні : Навч. посібник для дорадчих служб / За ред. Р. Шмідта. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2003. – 680 с.
11. Сільськогосподарська дорадча діяльність. Навч. посіб. для дистанційного навчання / Т. П. Кальна-Дубінюк, І. П. Кудінова, Л. Х. Рибак, Р. Я. Корінець. – 2009. – 320 с.

Навчальне видання

Інформаційно-консультаційне забезпечення АПК

Методичні рекомендації до проведення практичних робіт з
інформаційно-консультаційного забезпечення АПК для здобувачів вищої освіти
освітньої програми «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія»

Укладач: Т. П. Шепілова